

The page is decorated with intricate green line-art patterns. At the top left, there are clusters of small flowers and berries. Large, stylized flowers with many petals are scattered across the upper half. The bottom half features a large, detailed leafy branch with teardrop-shaped leaves and a circular medallion containing a floral motif. The right side has a decorative border with repeating floral and geometric patterns.

Troubsko

REPRÍZA

14. ČERVNA 1989

18 HOD.

NADVORÍ NOVÉ RADNICE

IX. národopisná slavnost Brněnska

TROUBSKO '89

14. května

MÁJKO, MÁJKO, ZELENÁ :

(Májka v jarních, hodových a svatebních zvycích a obřadech)

Pořad je věnován 100.výročí uvedení královniček z Brněnska v Národním divadle v Praze a 95. výročí první národopisné slavnosti v Troubsku.

Přivítání hostů a účinkujících troubskými dětmi.

I. VÍTÁNÍ JARA

(Jarní a letnicové obchůzky s májkou a tanec pod květnovou májkou)

1. Písně jarní:

Vuře synek, vuře
(Zpívá Helena Drimlová z Omic
s muzikou Omičanu

Krásná, krásná a Páslo děvčátko
káčátka
(Hájek z Ostopovic)

Kudy je králenka vedena
(Jana Horničářová s muzikou Pálavy)

2. Obchůzka se smrtolenkou-"královničkou"
(Oříšek z Ořechova)

3. Vítání jara a obchůzka s lítečkem
(Křenovák)

4. Královničky:

Vyvolávání krále a krádky z Kozárova
(Křenovák)

Hanáckoslovácké králenky
(Pálava)

Troubské královničky
(dívčí skupina z Troubska)

5. Pískám si já, pískám na pěkným lupeni (ing. Renata Červinková - hra na list a zpěv)
6. Hořale březo, již jo vezó (mužský sbor z Troubska)
7. Tanec pod májí (Podskalák z Troubska a muzika Hájek)

II. HODOVÁ MÁJE

(Hodové zvyky, tance a písně pod májí)

1. Aj, vy stárce, jaká je to radost (zpívá Milan Knecht z Líšně)
2. Stárkovské sólo a zavádění pod májí (Líšňáci)
3. Večer o starých hodech - tanec kolem májky v hospodě (skupina z Komína, muzika Omičanu)
4. Písně o hodech: Naša Anka šla na hode a Dokola synečku, dokola (Rozmarýna z Újezda, muzika Omičanu)
5. Mužská kola (~~Hájku~~ OMIČAN)

6. Na babských hodech v Ostopovicích
(Babe z Ostopovic s muzikou Hájek)
7. Hodová skočná u hanáckých Slováků
(Pálava)
8. Zpěvy a tanec kolem máje
(Omičan)
9. Pod křenovsko májó
(Křenovák)

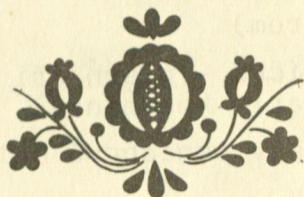
III. STROMEČKU ZELENÉ ...

(Svatební strom)

1. Fóké větříčko - píseň při lámání
stromu (Marie Knechtová)
2. Svíca s dary ženichově matce
(Pálava)
3. Děkuju vám, můj milý tatíčku a
Juž jo vezo - svatební písně
(Rozmarýna z Újezda a muzika
Hájku)
4. Svatební průvod se stromem
(Pálava)
5. Zalikování s koněm (Ořechov)
6. Veslůžené, svatební strom a kohó-
tek (Podskalák Troubsko a muzika
Hájek)
7. Loučení s věnečkem - čepení
(Pálava)
8. Tanec o svatebním veselí:
Kanafaska a drndavá (Líšňáci)
Na čohače (Pálava)

Po programu následuje sólo stárků
z Troubska, Komína, Líšně, Pálavy
a Křenováku se zvedáním stárků.
Doprovází muzika Pálava.

Po tanci uzavírá program slavnosti
troubkové vyvolávání šerhy.

Májko, májko, zelená

S májem, májkou, májíčkem jako s významným obřadním předmětem symbolického významu se setkáváme v lidových zvycích a obřadech a slavnostech výročního i rodinného obřadního a zvykoslovného cyklu. Provázely je od raného jara až do léta v obřadech spojených s vítáním jara a nového života. Vysoká máje s ozdobeným vrškem je však symbolem i hodových slavností až do pozdního podzimu. V závěru starého a na počátku nového roku byly ozdobené smrkové větvičky nebo stromečky i nezbytnou rekvizitou koledování.

Svěží jehličnatý strom (smrček, borovice, výjimečně jedlička), někdy listnatý stromek (břízka, jíva nebo pouze jívové ratolesti) byla symbolem nového života, zdraví, štěstí i lásky. Symboliku stromu - máje, májky zdůrazňovala ještě výzdoba ozdobami a předměty rovněž symbolického významu: vyfouklými vej-

Troubské královničky
v roce 1987

ci, papírovými holubičkami, řetězy - "klebetami" - ze slámy a barevných čtverečků látky nebo papírků, červenými, zelenými, modrými stuhami, někdy červeným nebo bílým šátkem o hodech nebo nahoře posazenou bíle oblečenou panenkou (smrtolenka).

O významu májky v lidových obřadech a slavnostech svědčí i její umístění v rámci obřadu nebo slavnosti.

Tak ozdobená májka, májíček byla nesena na jaře v čele průvodu (kráalky, obchůzka s lítečkem-májíčkem na Smrtnou nebo Květnou neděli).

Zde symbolizovala přímo nové jaro, nový život, jak o tom svědčí i příslušné písňové texty, končící často refrémem: "Máj, máj, zelené háj," nebo: "Nové léto." Na Brněnsku a Tišnovsku i: "Hélo!"

Velká ozdobená máje byla pak významným symbolem i májových muzik (hlavně na muzice prvomájové a při kácení máje) a hodového veselí, které se konalo především venku pod

májí, ale i v místnosti při večerní zábavě pod zavěšeným ozdobným smrkovým vrškem nebo kolem malé májky, upevněné v sudu (Komín, Jundrov). Pod májí a kolem máje se obřadně zahajovaly hody, zpívaly se pod ní písně, vztahující se k máji samotné (Aj, ta tróbská mája tenká ..., U našich je pěkná bílá mája, viděla ju má panenka zrána. Dež husičke veháněla, na májo se podívala. Haj, husečko, haj !

(Komín)

Podobně v Židenicích:

Ta žideňská pěkná bílá mája, stavěla ju prvá stárka sama. Dež husičke vyháněla, na májo se podívala.

Haj, husičke, háj-há, zelená se mája.

Konaly se pod ní veškeré obřadní akty, spojené s hodovým veselím (obřadní zahajovací kolo a píseň, vobcházení stárků, zavádění, stínání berana s tancem stárků kolem

berana druhého dne atp.).

V máji byla májka , postavená před okny děvčete, symbolem lásky, jakým-
si veřejným vyznáním. O této májce,
postavené chlapci v noci před okny
děvčat (šlo obvykle o břízku) svěd-
čí i shora uvedená komínská píseň
ze záznamu Františky Kyselkové.

Májka - v podobě ozdobeného
smrčku nebo borčku měla konečně své
místo i ve svatebních obřadech. Byla
zde symbolem zdraví, štěstí, lásky
a dlouhého života. Ozdoby na ní
(symbolické pečivo, drobné cukroví,
stužky, někdy i šátek - "plína")
tuto hlavní, symboliku svatebního
stromu - stromu života - utvrzovaly.

Svatební strom byl obřadně ne-
sen ve svatebním průvodu na oddávky.
Před svatebním domem býval někdy za-
sazen před okny nebo do zahrádky
před domem. Cukroví z něj se rozdá-
valo v průvodě nebo ve svatebním do-
mě dětem. Někdy býval po svatebním
obědě "lámán" za doprovodu přísluš-
ných písní k "lámání stromu."

Jeho ratolesti byly rozdávány svatebčanům. Jindy byl darován nevěstě a ženichovi. Není zvláštností ani náhražka zeleného stromu větvičkami obalenými těstem a osmaženými, které se rovněž rozdávaly svatebčanům.

Na Kloboucku a Ždánsku měli mládenci ve svatebním průvodu borové májky, které měli (jeli-li na koních) zatknuty v levé holínce. Na každém májku vlála barevná, pestrými stužkami pošíťá "plína" (barevný šátek) jako prapor.

V Troubsku dostávala nevěsta stromeček s "veslůžením" (svatebním ozdobným koláčem).

Jedlové a smrkové větvičky rovněž ozdobené stužkami a cukrovinkami, které bývaly ze stejných pohnutek, zaměřených na štěstí a zdraví, součástí vánočního koledování, se na Brněnsku již nezachovaly.

Na Brněnsku se mája, májka, májíček a májek objevují ve zvycích a obřadech, spojených s obdobím od velikonoce

Troubské královničky
v roce 1987

do letnic . Je to vynášení smrti - smrtolenky, nazývané též "chození s královničkou." A skutečně se v některých písňových variantách (Ořechov aj.) setkáváme vedle smrtolenkových textů s texty králenských písní.

Jarní zvyky a obřady od velikonoč až po letnice, ba až do letního slunovratu měly jedno společné: tvořily komplex projevů, zaměřených na zapuzení zimy, na vítání jara, slunce - dárce života a na oslavu jeho vítězství nad zimou. V jarních obřadech jsou zahrnuty i četné prvky zaměřené na ochranu polí a úrody, oslavy povýšení běhu slunce, ale i na přivolání vláhy. Zelené vršky a větve jehličnatých i listnatých stromů, vrbové pruty a ratolesti v jarních i ve svatebních obřadech měly tedy i magický význam. Kromě zajištění blaha, dobra a úrody měly zapuzovat zlé síly a přivolávat vláhu.

Vynášení smrti a přinášení lítečka - nového léta bylo spojeno s obchůz-

kou a zhusta i s podarováním.

Podobně tomu bylo i u králenkých obchůzek letnicových, spojených na Brněnsku a Tišnovsku s tanečním projevem.

Nejbohatším z jarních dívčích obřadů byly královničky, králky, králenky, grálky. Nejvíce byly rozšířeny na Brněnsku, Tišnovsku, Velkobítešsku a na Hané. Je to bohatý starobylý obřad, který měl i významné postavení v životě dospívajících dívek, podobně jako u chlapců objížďky s králem.

Jeho objevitelkou na Brněnsku, ale i na Tišnovsku je Lucie Bakešová.

Vycházela z písňových pramenů Františka Sušila a na popud Ignáta Wurma je začala zkoumat v Ořechově (1887).

V roce 1888 již byly královničky předvedeny na místní ořechovské slavnosti. V roce 1889 vyšly poprvé tiskem. Ještě téhož roku je nacvičily dívky v Brně v okruhu brněnské Vesny a předvedly je v Besedním domě v Brně a téhož roku i na Národním

divadle v Praze. Mezitím se královničky zkoumaly i v jiných místech: v Kozárově na Tišnovsku a Troubsku. Troubské královničky byly pak provedeny podle záznamu u místních pamětnic na první Národopisné výstavce a slavnosti v Troubsku v roce 1894. Tedy přesně před 95 lety.

Králenské písně troubské byly otištěny i s nápěvy v katalogu Národopisná výstavka v Troubsku (vyšlo v Brně 1894). V předmluvě Lucie Bakešová uvádí na str.38, že " O vypátrání starých těchto královniček získali si největších zásluh obětaví vlastenci pp.Sojka a Kocman, učitelé v Troubsku." Znovu byly písně troubských královniček pak otištěny v brožuře: Slavnosti a obyčeje lidové Moravy na Národopisné výstavě československé v Praze 1895, str.81-87. Jako sběratelé jsou uvedeni: L. Bakešová, K. Sojka a M. Kocman. (Metoděj Kocman otiskl ve svém zpěvníku Písně lidu v Troubsku, vyšlo v Brně bez uvedení roku, na str.53 n.čtyři králenské písně. Ovšem

jedna z nich je uvedena s lokalitou Střelice. Bez uvedení lokality a tedy patrně z Troubska jsou další tři královské písně: Skočila do zahrádke, Hajsa, hajsa má panenka a Naše královna bosá chodí. Na národopisné výstavě v Praze pak byly královničky z Brněnska uvedeny 15. srpna 1895 jako č. 6 pod titulem: Královničky z Ořecheviček, Troubska, Šlapanic. Podle katalogu by mělo jít o královničky troubské. Podle zprávy Vlasty Havelkové v publikaci Národopisná výstava československá v Praze, oddíl Tanec s. 240, však se na výstavě tančily královničky ořečovské.

Letošní IX. národopisná slavnost v Troubsku je zasvěcena dvojímu, pro národopis Brněnska významnému výročí: stému výročí uvedení královniček (ořečovských) v Národním divadle v Praze, které podle zápisu Lucie Bakešové předvedly v kopaničářských krojích dívky z okruhu brněnské Vesny.

Druhým významným mezníkem pro rozvoj národopisu na Brněnsku je rok

Troubské královničky
v roce 1987

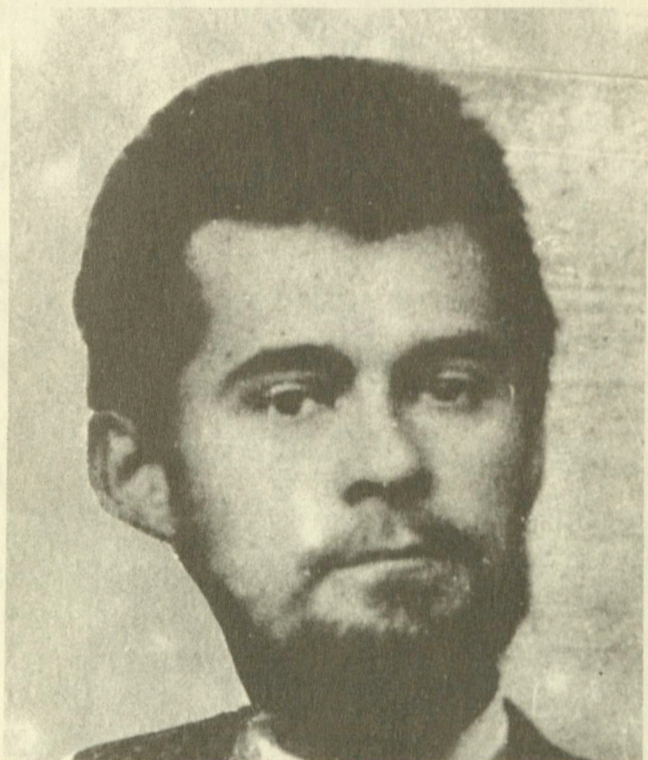
1894, kdy se konala první Národopisná výstavka a slavnost v Troubsku, jejíhož 95. výročí vzpomínáme, a na které byly poprvé, uvedeny královničky troubské. Troubské královničky slaví tedy 95.výročí svého prvního uvedení v rámci národopisné slavnosti.

Osou vystoupení troubských občanů na národopisné výstavce byly jarní hry, královničky, troubské hody s tancem pod májí a se stínáním berana a troubská svatba s tancem "kohótek" a se svatebním stromkem a koláčem. Tedy tři významné slavnosti v životě lidu v Troubsku. Jejich společným výtvárným doplňkem a důležitým obřadním předmětem byl máj, májek, májíček, stromek. Tyto tři obřadní okruhy (slavnosti na oslavu jara: vítání jara, vynášení smrtolenky-chození se smrtolenkou - královničkou, obchůzka s májíčkem a slavnost králenká, tanec pod májí o hodech a o májových veselících a svatební zvyky a obřady), které spojuje společný symbol - zelený

živý strom, stromek, ratolest, tvoří
osnovu i dnešní národopisné slavnosti
v Troubsku.

Zdenka Jelínková,
nositelka vyznamenání
Za vynikající práci a
Zasloužilá pracovnice
kultury

Uč. Konstantin S o j k a r. 1893
v Zakřanech, asi půl roku před
příchodem do Troubska - 29letý

Troubské slavnostní kroje r.1897

1936-babička Marie Kučerová(1857
-1945) trhá rybíz ve vinohradě
na Veselce

Červen 1939 zleva: Božena Sojková
s babičkou Marií Kučerovou v troubském kroji se zimním vlnákem

Krojovaná skupina tanečníků:
zprava Zd.Kukla z Troubska

Autorka námětu, scénáře a režie:

Zdenka Jelínková,

nositelka vyznamenání Za vynikající práci a Zasloužilá pracovnice kultury

Spolupráce se soubory a skupinami:

Libuše Špalková a ing. Antonín Špalek

Pořadem provází :

Jana Krajplová.

Inspice:

Libuše Špalková

ing. Antonín Špalek.

Pořadatelé

=====

Okresní kulturní středisko
Brno-venkov

TJ Sokol Troubsko

OB Troubsko

Přípravný výbor

=====

Předseda: Jaroslav Potužák,
předseda MNV Troubsko

Členové: Antonín Fiala,
předseda TJ Sokol
Troubsko

ing. Anna Kasapidisová,
předsedkyně OB Troubsko

Ludmila Sovová,
odborná pracovnice OKS

RNDr. Jaromír Kuba,
místopředseda TJ Sokol
Troubsko

Karel Findejs,
člen TJ Sokol Troubsko

Martin Procházka,
vedoucí národopisného
souboru Podskalák
Troubsko

Přehled účinkujících
=====

Děti z Troubska
vedoucí Jarmila Tůmová ml.

Folklórní soubor Omičan
zřizovatel SKP ROH Rosice
uměl.vedoucí Marie Kalábová
organ.vedoucí ing.Miloš Brzobohatý
uměl.ved.muziky Zdeněk Nečas
primáš Pavel Rujbr

Dívčí hudecká muzika folklórního
souboru Hájek
zřizovatel OB Ostopovice
vedoucí Katka Slámová

Folklórní skupina Babe z Ostopovic
zřizovatel ČSŽ Ostopovice
vedoucí Vlasta Pacalová

Folklórní skupina z Ořechova
vedoucí Štěpánka Homolková

Pěvecká skupina žen Rozmarýna
zřizovatel sloučené JZD
Čs.-kubánského přátelství Sokolnice
vedoucí dr.Jarmila Procházková

Folklórní soubor Křenovák
zřizovatel MKS Křenovice
pod patronací JZD 9.květen Velešovice
umělecká vedoucí Alena Přetáková
vedoucí muziky ing.Václav Kopeček
vedoucí taneč.složky J.Randýsková

Folklórní soubor Pálava
zřizovatel MKS Mikulov
umělecká vedoucí Zlatislava Krůzová,
vzorná pracovníce kultury
organ.vedoucí Vladimír Michna
vedoucí taneční složky dr.Dobroslava
Pavlíčková a Mir.Lukáš

Folklórní skupina Líšňáci
zřizovatel OVKS Brno IV.
umělecká vedoucí Marie Knechtová
organ.vedoucí Milan Knecht
vedoucí muziky Karel Slatinský

Folklórní skupina z Komína
umělecká vedoucí Marie Putnová
ved.taneční složky Anna Nečasová

Folklórní soubor Podskalák
zřizovatel OB Troubsko
vedoucí Martin Procházka

